

USNESENÍ

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy senátu Filipa Dienstbiera, soudce zpravodaje Petra Šuránka a soudkyně Veroniky Juříčkové ve věci žalobce: **V. P.**, zastoupeného advokátem JUDr. Davidem Vostárkem, sídlem Opatovická 1659/4, Praha, proti žalovanému: **Městský soud v Praze**, sídlem Spálená 2, Praha 2, v řízení o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 15. 4. 2024, č. j. 41 T 1/2018-19862, a ze dne 9. 5. 2024, sp. zn. St 54/2024, a rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 4. 2024, sp. zn. UL 104/2024, o vyloučení soudce Městského soudu v Praze Mgr. Martina Lachmanna ve věci vedené u tohoto soudu pod sp. zn. 18 A 38/2024

t a k t o :

Soudce Městského soudu v Praze Mgr. Martin Lachmann **je vyloučen** z projednávání a rozhodnutí věci vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 18 A 38/2024.

O d ů v o d n ě n í :

[1] Žalobce (jeho obhájce) podle svých tvrzení adresoval Městskému soudu v Praze (dále též „městský soud“) návrh na určení lhůty k provedení procesního úkonu (určení termínu nahlížení do trestního spisu 41 T 1/2018, o něž požádal již dne 15. 2. 2023), na němž po sdělení předsedkyně senátu, že se nejedná o procesní úkon ve smyslu § 174a zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění účinném od 23. 9. 2023 (dále jen „zákon o soudech a soudcích“), trval podáním ze dne 12. 4. 2024, v němž v této souvislosti též namítl nevhodné chování předsedkyně senátu. Místopředseda trestního úseku městského soudu Mgr. Michal Roubíček dne 15. 4. 2024 rozhodl, že žalobce (obhájce) může nahlédnout do spisu v týdnu od 15. 4. 2024, aniž rozhodl o stížnosti na nevhodné chování předsedkyně senátu. Vrchní soud v Praze posléze rozhodnutím ze dne 29. 4. 2024 konstatoval, že žalobcův návrh je podle svého obsahu pouhou žádostí o nahlížení do spisu. Rozhodnutím ze dne 9. 5. 2024 místopředseda trestního úseku městského soudu vyhodnotil stížnost obhájce žalobce ze dne 9. 4. 2024 s odkazem na rozhodnutí Vrchního soudu v Praze jako nedůvodnou. Rozhodnutí (místopředsedy trestního úseku) žalovaného a Vrchního soudu v Praze napadl žalobce žalobou u městského soudu, která podle rozvrhu práce napadla soudnímu oddělení 18 A, jemuž předsedá Mgr. Martin Lachmann, který zároveň zastává pozici místopředsedy městského soudu na úseku správního soudnictví.

[2] V oznámení ze dne 11. 7. 2024 adresovaném přímo Nejvyššímu správnímu soudu Mgr. Martin Lachmann (dále jen „oznamovatel“) uvedl, že jsou dány důvody zakládající pochybnosti o jeho nepodjatosti. Konstatuje, že z hlediska subjektivního se podjatým necítí, neboť bezprostředně nemá vztah k posuzované věci. Z hlediska objektivní kategorie nestrannosti však má za to, že pochyby o jeho nestrannosti může ve vnějším nezaújatém pozorovateli oprávněně vyvolávat skutečnost, že je jedním z místopředsedů městského soudu, který se též podílí na rozhodování o stížnostech, neboť je k tomu v souladu s § 121 odst. 3 zákona o soudech a soudcích pověřen prostřednictvím rozvrhu práce předsedkyní soudu. Ve vztahu k ostatním místopředsedům lze racionálně presumovat jistou míru kolegiality a aprobování způsobu, jakým jsou stížnosti v rámci státní správy soudu vyřizovány, když se na této činnosti z titulu své funkce rovněž podílí. Navíc je toho názoru, že se věc týká předsedkyně městského soudu, jelikož rozhodování o stížnostech spadá do její pravomoci. I když je (prozatím) za žalovaného označován městský soud, nelze zpochybnit, že se její předsedkyně věc týká, a proto nemůže rozhodovat ani o jeho podjatosti, neboť by rozhodovala ve své vlastní věci, popř. by o ní rozhodoval jiný místopředseda, na nějž ovšem dopadají stejné důvody podjatosti. Proto oznamovatel předkládá své oznámení k posouzení přímo Nejvyššímu správnímu soudu. Důvodem předložení naopak není samotná organizační podřízenost předsedkyni městského soudu, jež dle závěrů usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 3. 2020, č. j. Nad 8/2019-65, důvodem podjatosti v takovém případě být nemůže, a proto ani není navrhován postup podle § 9 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“).

[3] Žalobce ani žalovaný se v reakci na vyrozumění Nejvyššího správního soudu o tom, že projednává toto oznámení, k věci nevyjádřili.

[4] Podle § 8 odst. 1 s. ř. s. jsou soudci *vyloučeni z projednávání a rozhodnutí věci, jestliže se zřetelem na jejich poměr k věci, k účastníkům nebo k jejich zástupcům je dán důvod pochybovat o jejich nepodjatosti. Vyloučení jsou též soudci, kteří se podíleli na projednávání nebo rozhodování věci u správního orgánu nebo v předchozím soudním řízení. Důvodem k vyloučení soudce nejsou okolnosti, které spočívají v postupu soudce v řízení o projednávané věci nebo v jeho rozhodování v jiných věcech.*

[5] Podle § 8 odst. 4 s. ř. s. *soudce, který zjistí důvod své podjatosti, oznámí takovou skutečnost předsedovi soudu a v řízení zatím může provést jen takové úkony, které nesnesou odkladu. Předseda soudu na jeho místo určí podle rozvrhu práce jiného soudce nebo jiný senát. Má-li předseda soudu za to, že není dán důvod podjatosti soudce, nebo týká-li se věc předsedy soudu, rozhodne o vyloučení Nejvyšší správní soud usnesením, a jde-li o soudce, Nejvyššího správního soudu, jiný jeho senát.*

[6] Podle § 126 odst. 2 písm. c) zákona o soudech a soudcích *předseda krajského soudu dbá o důstojnost jednání a dodržování zásad soudcovské etiky v řízeních, vedených u krajského soudu a u okresních soudů v jeho obvodu, a o to, aby v těchto řízeních nedocházelo ke zbytečným průtahům. K tomu účelu, a to i s využitím elektronické evidence věcí, vedených u krajského a okresních soudů, vyřizuje stížnosti.*

[7] Nejvyšší správní soud v usnesení ze dne 18. 3. 2021, č. j. Nad 24/2021-69, upozornil na to, že nezbytným předpokladem posuzování podjatosti (a případné nutné delegace), má-li

pokračování

být její podstatou vztah k žalovanému správnímu orgánu, je nejprve jednoznačné určení osoby žalovaného v řízení, v němž vyvstává otázka podjatosti. V daném případě ovšem nebylo jasné, zda je žalovaným ředitel věznice či předsedkyně krajského soudu.

[8] V nynějším případě nicméně Nejvyššímu správnímu soudu v jeho rozhodování tato okolnost nebrání, jelikož ať by již žalovaným byl městský soud, jak uvedl žalobce, anebo jeho předsedkyně, jak se domnívá oznamovatel, v obou případech není pochyb, že soudní spor vedený ve věci státní správy městského soudu, konkrétně v oblasti posuzování stížností na soudní osoby včetně namítaných průtahů, přímo souvisí s pravomocí vykonávanou předsedkyní městského soudu ve smyslu § 126 odst. 2 písm. c) zákona o soudech a soudcích, resp. na základě delegované pravomoci místopředsedy soudu.

[9] Pokud by v této situaci předsedkyně městského soudu podle § 8 odst. 4 s. ř. s. posuzovala důvodnost oznámené podjatosti, rozhodovala by ve své vlastní věci, což nelze připustit. Je proto namístě postupovat analogicky podle poslední věty zmíněného ustanovení a o podjatosti oznamovatele přísluší skutečně rozhodnout Nejvyššímu správnímu soudu (obdobně viz např. usnesení NSS ze dne 29. 7. 2021, č. j. Nao 150/2021-40).

[10] Garance toho, aby ve věci rozhodoval nezávislý a nestranný soudce, je jedním z pilířů práva na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Rozhodnutí o vyloučení soudce z důvodů uvedených v § 8 s. ř. s. představuje výjimku z ústavní zásady, podle níž nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci s tím, že příslušnost soudu i soudce stanoví zákon (čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod). Tak, jak zákon tuto příslušnost stanovil, je tato zásadně dána, a postup, kterým je věc odnímána příslušnému soudci a přikázána soudci jinému, je nutno chápat jako postup výjimečný. Vzhledem k tomu lze vyloučit soudce z projednávání a rozhodnutí přidělené věci jen vskutku výjimečně a z opravdu závažných důvodů, které mu reálně brání rozhodnout v souladu se zákonem nezaujatě a spravedlivě (srov. např. usnesení NSS ze dne 29. 4. 2003, č. j. Nao 19/2003-16, či ze dne 13. 7. 2017, č. j. Nao 246/2017-46).

[11] Nestrannost soudce je především subjektivní psychologickou kategorií, jež vyjadřuje vnitřní psychický vztah soudce k projednávané věci. Při posuzování námitky podjatosti je však třeba nestrannost vnímat i z hlediska objektivního, tzn. zkoumat, zda skutečně existují objektivní okolnosti, jež vyvolávají oprávněné pochybnosti o nezaujatosti soudce v konkrétním případě. Vyloučení soudce z projednávání a rozhodování ve věci má být založeno nikoliv jen na skutečně prokázané podjatosti, ale již tehdy, jestliže lze mít pochybnosti o nepodjatosti konkrétního soudce; při posuzování této otázky je tedy třeba učinit úvahu, zda – s ohledem na okolnosti případu – lze mít za to, že by soudce podjatý mohl být. Otázka podjatosti nemůže být ve všech případech postavena zcela najisto, nicméně rozhodovat o této otázce je nutno vždy na základě existujících objektivních skutečností, které k subjektivním pochybnostem o nepodjatosti soudce vedou. K vyloučení soudce může v zásadě dojít teprve tehdy, pokud je evidentní, že vztah soudce k dané věci, účastníkům nebo jejich zástupcům dosahuje takové povahy a intenzity, že i přes zákonem stanovené povinnosti nebudou moci nebo schopni nezávisle a nestranně rozhodovat (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 3. 7. 2001, sp. zn. II. ÚS 105/01, usnesení NSS ze dne 29. 4. 2003, č. j. Nao 19/2003-16, a ze dne 22. 1. 2014, č. j. Nao 9/2014-31).

[12] Významem skutečnosti, že předmětem žaloby je akt výkonu státní správy předsedy místně příslušného soudu se z pohledu tzv. systémové podjatosti zabýval rozšířený senát Nejvyššího správního soudu v usnesení ze dne 26. 3. 2020, č. j. Nad 8/2019-65, č. 4062/2020 Sb. NSS. Tímto usnesením sjednotil dosavadní rozhodovací praxi a přehodnotil tu její linii, která dovozovala existenci objektivní pochybnosti o nepodjatosti všech soudců daného soudu již ze samotného postavení soudu jako správního orgánu, respektive postavení soudců jako soudních funkcionářů. Rozšířený senát odmítl takový přístup jako nepřipustnou paušalizaci: *„Pouhá skutečnost, že žalovaným je předseda (případně místopředseda) krajského soudu, eventuálně je soud účastníkem řízení, pouze naznačuje riziko systémové podjatosti soudců daného soudu. Sama o sobě však ještě nevede k paušálnímu závěru o existenci tzv. systémové podjatosti a nezbytnosti delegace nutné podle § 9 odst. 1 s. ř. s.“*

[13] Rozšířený senát dále uvedl, že *„důvody vyloučení soudců je třeba posuzovat individuálně, žádná paušalizace tu nemá místo. Proto k vyslovení vyloučení všech soudců daného soudu nestačí, že žalovaným správním orgánem je předseda (případně místopředseda) krajského soudu, respektive ve věci rozhodoval jako správní orgán předseda soudu, nebo je stát (soud jako organizační složka státu) žalobcem či osobou zúčastněnou na řízení apod. Je třeba, aby k této skutečnosti přistoupily další okolnosti, které odůvodňují pochybnosti o nepodjatosti všech soudců správního soudu, typicky na základě samotné povahy projednávané věci.“*

[14] Oznamovatel se shora citovanými závěry rozšířeného senátu souhlasí, přičemž Nejvyšší správní soud také nepochybuje o tom, že v této kauze není namístě dovozovat podjatost všech soudců správního úseku městského soudu. Oznamovatel se necítí být podjatý ani subjektivně, uznává však přítomnost objektivních pochybností o své nepodjatosti vzhledem k tomu, že sám patří mezi funkcionáře městského soudu a jako takový obdobně jako jeho kolega na trestním úseku posuzuje z pověření předsedkyně stížnosti proti soudcům.

[15] Nejvyšší správní soud v kontextu zmiňovaného usnesení rozšířeného senátu považuje tyto okolnosti za závažně posouvající jinak jen omezeně významnou skutečnost, že předmětem soudního sporu má být rozhodování funkcionáře soudu, na němž oznamovatel jako soudce působí. Situace, kdy sám oznamovatel je také funkcionářem, a tedy svým způsobem „pravou rukou“ předsedkyně soudu, skutečně může v objektivní rovině u vnějšího pozorovatele oprávněně vyvolávat obavy přinejmenším z kolegiality, ale také např. snahy respektovat mezi funkcionáři dohodnuté či zaužívané postupy, jak přistupovat k podaným stížnostem podle zákona o soudech a soudcích, či nenarušit ustálenou správní praxi, potenciálně aplikovanou i oznamovatelem, v této oblasti. Takové skutečnosti by samy o sobě nepochybně mohly ztěžovat nestranné posouzení podané žaloby. Ve vztahu k samotné předsedkyni soudu tyto obavy může navíc posilovat fakt, že v oblasti vyřizování stížností je oznamovatel ve stejné pozici jako místopředseda trestního úseku, tj. v daných otázkách rozhoduje na základě jen delegované pravomoci, a tedy je v podstatě podřízen předsedkyni soudu.

[16] Jakkoliv takové obavy nemusí být důvodné, nejsou zcela iracionální a logicky s sebou přinášejí požadavek na to, aby zákonnost státní správy soudu neposuzoval ten, kdo ji sám (buť na jiném úseku, ale z pověření téže osoby) vykonává. V takové situaci je ve vztahu k deklarované absenci subjektivní podjatosti oznamovatele namístě připomenout, že spravedlnost musí být nejen konána, ale musí být i vidět, že konána je (High Court of Justice

pokračování

R v Sussex Justices, ex parte McCarthy: „Justice must not only be done, but must also be seen to be done“; viz též nálezy Ústavního soudu ze dne 7. 3. 2007, sp. zn. I. ÚS 722/05).

[17] Nejvyšší správní soud tedy dává oznamovateli za pravdu v tom, že v posuzovaném případě převážily okolnosti, které mohou u vnějšího nezaujatého pozorovatele vyvolávat legitimní objektivní pochybnosti o nepodjatosti soudce, a že z hlediska objektivního je třeba v zásadě požadovat, aby zákonnost aktů státní správy soudu neposuzoval soudce, který na tomtéž soudu sám státní správu vykonává.

[18] Proto Nejvyšší správní soud vyslovil, že předseda soudního oddělení 18 A, soudce Mgr. Martin Lachmann, je vyloučen z projednávání a rozhodování ve věci vedené u tohoto soudu pod sp. zn. 18 A 38/2024.

P o u č e n í: Proti tomuto usnesení **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 12. září 2024

JUDr. Filip Dienstbier, Ph.D.
předseda senátu